

■ Şervud Anderson

20 may 2017

WWW.KASPI.AZ

NƏSR
15

Kənddəki evimdəyəm. Oktyabrın sonudur, yağış yağır. Evin arxasında meşə var, evimin qabağı isə yoldur, ordan o tərəfə çöl-lükdür. Kənd özü alçaq təpələrin üstündə yerləşir, təpələrin aşağısı düzənlikdir. Kənddən 20 mil o tərəfdə böyük Çikaqo şəhəri yerləşir.

Bu yağışlı gündə evimin pəncərəsi önündəki ağacların sarı, qırmızı, qızılı yarpaqları yağış damcıları kimi düşür yerə. Yağış onların üstünə yağır. Gərək külək yarpaqları yerdə qoymayırdı, gərək külək onları rəqs etməyə aparaydı, belə olsaydı yağış yarpaqları döyəcləməzdi.

Dünən səhər mən dan yerı söküləndə yuxudan durdum və gəzməyə getdim. Hava dumanlı idi, qatı duman бүрүмүşdü hər tərəfi, dumanda azdım. Düzənlikdə bir az gəzdım, sonra təpələrə çıxdım. Hansı tərəfə gətsəm də duman qalın divar kimi yolumu kəsirdi. Başımın üstündə günəş şüaları zorla dumanı yarmağa çalışırdı. Ağacların budaqları yavaş-yavaş tərpənirdi. Ağacların altında isə duman daha qatı idi. Fabrik-zavod olan şəhərin küçələrindəki tüstüyə bənzəyirdi qatı duman.

Qaranlıqda bir kişi yaxınlaşdı mənə. Kişini tanıdım. Bu kəndin adamları ona "dəli" deyirlər. "O ruhen bir az xəstədir", - adamlar

"Otuz ikinci" küçədəki evinə, arvadının və qayınanasının yanına.

Gün ərzində iş yerində və gecələr də öz evində o həmişə qızın xəyalını özünə gəzdirdi. O evində pəncərə qabağında dayanıb dəmiryoluna, ordan o tərəfdəki gölə baxanda qız da onun xəyalında olurdu. Küçədə keçən hər bir qadının Ayovalı qıza oxşarlığı vardı. Küçədəki qadınların biri onun kimi yeriyirdi, birinin əl hərəkəti onunkuna oxşayırdı. Bütün qadınlar ona oxşayırdı, yalnız arvadı və qayınanasından başqa.

Evdəki bu iki qadın ona çox bayağı görünürdü. Fabrikdə işdən çıxandan sonra o evinə gedər, şam edərdi. O həmişə sakit adam olmuşdu, ona görə də o danışmayan-da heç kim buna təəccüblənməzdi.

İşdən sonra arvadı ilə birlikdə kinoya girdi. Evdə iki uşaq vardı, biri də tezliklə dünyaya gələcəkdi. Bir dəfə də kinodan çıxıb evə gəldilər. Pillekənlə çıxanda arvadı yoruldu. O anasının yanında oturub yorulduğunu dedi. Kişinin qaynanası yaxşı qadın idi, o evdə qulluqçu kimi işləyir, ancaq zəhmət haqqı almırdı. Qızı kinoya getmək istədiyini deyəndə o əlini yelləyib demişdi:

- Get! Mən getmək istəmirəm. Yaxşısı budur, mən evdə oturam.

Qız yaraşıqlı, çoxlu evləri, torpaq sahəsi olan oğlanı xəyalına gətirirdi. Yanında gədən fəhlə kişinin onun sevgi anlayışına dəxli yox idi.

Qız işdən bir az gec çıxıb yalnız onun işıqlı gözələrinə görə onunla yanaşı gedirdi. Qız onun yanında olanda heç nədən qoxmurdu. Kişi heç vaxt ona yaxınlaşmağa, əllərindən tutmağa cəhd etməzdi. Bir sözlə, qız onun yanında özünü təhlükəsiz hiss edirdi.

Axşamlar kişi evində arvadı və qaynanası ilə stol arxasında otururdu. Uşaqları isə o biri otaqda yatırdı. Tezliklə arvadı başqa uşaq dünyaya gətirəcəkdı. Onlar yenə də kinoya getmiş, az sonra yatacaqdılar. Kişi yatağa uzanıb yenə də xəyala dalacaqdı, o biri otaqda yatan qaynanasının çarpayısının cırlıtısına qulaq asırdı. Kişi çarpayıda uzanıb gözləyirdi. Nəyi?

Heç nəyi. Uşaqlardan biri ağlayıb tualetə getmək istədiyini deyəcəkdı. Qərribə, qeyri-adi heç nə baş verməyəcəkdı. Bu evdə onu təəccübləndirən heç nə baş verməyəcəkdı. Yalnız hərdən bir arvadı ürəksiz də onu arzulayırdı. Arvadının anası pulsuz-parasız onlar üçün işləyirdi.

Kişi qəzet oxuya-oxuya fikrə getdi. Əllərinə baxdı. Əlləri yekə, çirkli idi, fəhlə əlləri.

heqayə

Sonra o kitab götürüb oxumağa başladı. Bu vaxt 9 yaşlı uşaq oyanıb tualetə getmək istədiyini dedi. Nənə onu tualetə apardı.

Kişi ilə qadın kinodan qayıdandan sonra yatmaq vaxtına qədər onlar sakitcə oturdular. Kişi qəzet oxumaq istədi, gözləri əllərinə sataşdı. O, əllərini yaxşı yusa da, dirnaqlarının yanında ləkə vardı. Ayovalı qızı və onun yazı makinası üstündə rəqs edən ağ əllərini xatırladı. Özünü çox çirkli və narahat hiss etdi.

Fabrikdəki Ayovalı qız da briqadirin ona vurulduğunu bildirdi, bunu vecinə də almırdı. Xalası öləndən sonra o yetimlər evində yaşayırdı, gecələr çox vaxt boş olurdu. Briqadiri vecinə almasa da ondan istifadə edə bilərdi. Kişi onun üçün bir simvol idi. Hərdən bir kişi onun otağına gəlib qapının ağzında dayanardı. Onun yekə əlləri mazutlu olardı. Qız ona baxsa da sanki onu görmürdü. Qızın xəyalında oğlanın yerində yaraşıqlı, hündürboy bir oğlan dururdu. O briqadirin yalnız alışıb-yanan gözlərini görürdü. Onun gözlərində işıq vardı. O belə gözləri olan adam yanında heç vaxt qorxu bilməzdi.

Qız istəyirdi ki, belə gözləri olan sevgilisi onu qarşılamağa gəlsin. Hərdən bir, iki həftədə bir dəfə qız iş vaxtından sonra otaqda qalırdı, guya görülməsi işi var. Pəncərədən baxanda görürdü ki, briqadir onu gözləyir. Hamı gedəndən sonra o qapını bağlayıb küçəyə çıxırdı. Briqadir də onu görüb yaxınlaşırdı.

Onlar bir az yanaşı gedərdilər, sonra qız avtobusa minərdi. Fabrik Cənubi Çikaqo deyilən yerdəydi, onlar yol gedərkən hava qaralırdı. Yol qırağında səliqəsiz tikilmiş evlər vardı, tozlu yolda uşaqlar qışqırıb-bağırırdı. Onlar çayın üstündəki körpünü keçəndən sonra qız avtobusa minirdi. Körpünün altındakı çayda iki köhnə qayıq çürüyüb qalmışdı. Kömür daşıyan qayıq.

Briqadir qızın yanında gedəndə əllərini gizlətməyə çalışırdı. Fabrikdən çıxmadan qabaq əllərini yusa da, yenə də əlində mazut ləkəsi qalırdı. Ona elə gəlirdi hər iki tərəfindən çirkli bir şey sallanır. Onlar bir neçə dəfə yanaşı yol getmişdilər, yay fəslində.

- Hava istidir, mənə, yağış yağacaq, - kişi demişdi.

O qızla yalnız hava haqda danışdırdı.

belə deyirdi onun haqda. O meşənin içindəki balaca komasında yaşayır, balaca itini həmişə qucağında gəzdirir. Neçə dəfə səhərlər bu kişi ilə yolda rastlaşmışam və o mənə hanısa qadının onun bacısı, xalası olduğunu, hansısa kişinin onun əmisi, dayısı, qayını, əmisi oğlu olduğunu deyib. Çox maraqlıdır, o kənddəki adamlarla dil tapa bilmir, ancaq adlarını qəzetlərdən oxuduğu adamları özünə doğma hesab edir. Bir səhər o mənə dedi ki, həmin vaxtlarda prezidentliyə namizədliyini verən Koks adlı kişi onun əmisi oğludur. Bir səhər dedi ki, Karuso adlı müğənni onun baldızı ilə evlənib.

- Karuso arvadımın bacısıdır, - kişi balaca itini daha bərk qucaqlayıb dedi və üzümə baxdı, sanki onun sözlünə inanıb-inanmadığını bilmək istəyirdi.

- Arvadım çox incə, yaraşıqlı idi. Bir yerdə böyük evdə yaşayırdıq, hər səhər qol-qola girib gəzməyə gedirdik. İndi isə onun bacısı Karuso ilə evlənir. Karuso mənim ailə üzvümdür.

Kənd adamları mənə demişdilər ki, o heç vaxt evlənməyib, ona görə də onun sözlərinə çox da əhəmiyyət vermədim.

Bir dəfə sentyabrda o komasının qabağında yolun qırağında oturanda mən ona tərəf getdim. İti məni gören kimi hüddü, sonra qaçıb onun qucağına girdi. Həmin vaxtlarda Çikaqo qəzetləri bir milyonerin arvadı ilə problemindən yazırdı, çünki arvadı ərinin cavan aktrisa ilə yaxın münasibətdə olduğunu öyrənmişdi. Qoca kişi dedi ki, həmin cavan aktrisa onun bacısıdır. Kişinin o vaxt 60 yaşı vardı, aktrisanın isə 20. Ancaq kişi uşaqlıq illərini bir yerdə keçirdiklərini deyirdi.

- Kaş görəydiniz biz o vaxt necə kasıb idik, - kişi dedi. - Düz deyirəm, o bacımdır. Biz o vaxt təpənin yanındakı evdə yaşayırdıq. Bir dəfə tufan olanda külək bizim evimizi uçurtdu. İlahi, külək necə əsirdi! Atamız usta idi, ancaq o başqaları üçün davamlı evlər tikirdi, öz evimizi pis tikmişdi, ona görə külək uçurtdu.

* * *

Bir neçə ay Çikaqo qəzetləri bir qətl hadisəsi haqda yazdı. Bir kişi öz arvadını öldürmüşdü, ancaq arvadını öldürmək üçün heç bir səbəb olmayıb. Qəzetlər belə yazırdı ki, hazırda məhkəməsi gedən kişi velosiped fabrikində briqadir işləyirmiş. Arvadı və qaynanası ilə birlikdə "Otuz ikinci" küçədə yaşamış. O iş yerində bir qızı sevirmiş. Qız Çikaqoya Ayovadan gəlibmiş, xalası ilə qalır-mış, sonra xalası ölüb.

Briqadir üçün bu qız dünyanın ən gözəl qızı idi. Kişinin iş stolu pəncərənin qabağında imiş, Qızın da otağı pəncərənin yanındaymış. Kişi stol arxasında oturub fəhlələrin düzəltdiyi hissələri hesablayanda qızı görürmüş. O heç vaxt qıza yaxınlaşmaq, onun sevgisini qazanmaq istəmirdi. İnsan göydəki ulduza, təpənin üstündəki yarpaqlarını təkən ağaclarla necə baxarsa o da qıza elə baxardı.

Kişi xəyalən qızın Ayovadakı evlərinə gedir, onu ordan götürüb öz evinə aparırdı.

- Bizi qəret edirdilər. Qəfləten bir kişi binanın böyüründən çıxıb dalıma düşdü, evimizə qədər. Biz binaya girəndə o da girdi, binada işıq yox idi.

Kişi deyirdi ki, onları qaranlıqda izləyən kişi ilə əlbəyaxa olub, qaranlıqda arvadı öldürüldü. Deyirdi ki, hadisənin necə baş verdiyini bilmir. Işıq yox idi. Dalandar işığı yandıрмаğı unutmuşdu.

Arvadını öldürəndən bir neçə gün kişini sorğu-suala tutmamışdılar, o da bu müddətdə bıçaqdan canını qurtarmışdı. O uzun yol qət edib bıçağı Cənubi Çikaqo çayına tullamışdı. İçində iki köhnə qayıq olan çaya. Körpünün altındakı çaya. Bir vaxt o iş yerindəki qızla bu körpünün üstündən keçib getmişdi. Ulduz kimi əlçatmaz, həm də insan kimi nəfəs alan qızla.

Sonra kişini həbs etdilər, elə o dəqiqə o hər şeyi etiraf etdi. O deyib ki, arvadını niyə öldürdüyünü bilmir, ancaq iş yerindəki qız haqda polisə bir kəlmə də deməyib.

Qəzetlər cinayətin motivlərini müzakirə etməyə başladı. Onlar hələ də kişinin arvadını niyə öldürdüyünün səbəbini axtarırlar. Bəzi adamlar onu qızla körpü üstündən keçəndə görmüşdülər, qızı da məhkəmə çəkmişdilər. Onun şəkli də qəzetlərdə çap olunmuşdu. Əlbəttə, qız sübut etdi ki, onun kişi ilə heç bir münasibəti olmayıb.

* * *

Dünən səhər erkən mən gəzməyə gedəndə yenə də şəhərin kənarında yerləşən bizim kəndin üstünü duman бүрүмүşdü. Düzənlikdən təpəlik yerlərə qayıdanda hamının dəli dediyi o qoca kişi ilə rastlaşdım. Çoxlu ailə üzvü olan kişini nəzərdə tuturam.

Bir müddət o mənimlə yanaşı addımladı, iti də qucağında idi. Hava soyuq idi, kişinin iti tez-tez zingildəyir, soyuqdan titrəyirdi. Dumanda kişinin üzünü aydın görə bilmirdim. O arvadını öldürən kişidən danışdı. Adı hər gün şəhərdən kəndimizə gətirilən qəzet səhifələrindən düşməyən kişidən. Kişi uzun bir nağıla başladı yenə. Dedi ki, həmin qatıl onun qardaşıdır. Onlar nə vaxtsa bir yerdə yaşayıblar.

- O mənim qardaşımdır, - kişi çoxlu-çoxlu təkrar edirdi, başını bulayırdı.

Deyəsən qorxurdu ki, onun sözlünə inanmaram. Bir fakt olmalıydı ki, onun sözlünə inanım.

- Biz o adamla qardaş idik, onunla evimizin arxasındakı tövlədə oynayırdıq.

Atamız dənizə getmiş, qayıtmamışdı. Buna görə də familiyamız ayırırdı. Bizim familiyamız fərqlidir, ancaq biz qardaş. Atamız eyni adam olub. Atamızın evinin arxasındakı tövlədə birlikdə oynayırdı. Saatlarla tövlədəki otun üstündə uzanardıq. Tövlə isti olardı.

Dumanda kişinin bədənı əyri ağaca oxşayırdı. Sonra bu ağac-kişi dar ağacından asılmış insan kimi yellənməyə başladı. Sanki o yalvarırdı ki, onun nağılına inanım.

Xəyalımda hər şey qarışıq. Sanki arvadını öldürən kişinin ruhu gəlib bu qoca kişinin bədəninə girmişdi.

O mənə deyəcəyi sözləri heç vaxt məhkəmədə deyə bilməzdi. Elə bil qucağında iti tutub yol qırağında dayanan kişi mənim üçün o briqadir idi.

Birdən kişinin iti tutan qolları titrədi. Sanki onun bədənini nəse silkəleyirdi. Sanki kişinin bədəninə girən briqadirin ruhu ordan çıxmağa çalışır, dumandan can qurtarmaq istəyirdi. Dumandan çıxıb şəhərə, müğənninin, milyonerin, qatilin, şəhərdə yaşayan bacı-qardaşlarının yanına uçmaq istəyirdi. Kişinin halı elə idi ki, bədənini əsirdi. O qucağındakı iti elə sıxdı ki, it ağrıdan inildədi. Mən onun qollarını dartdım, it yerə düşdü, zarıya-zarıya qaldı. Şübhəsiz, kişi onu yaralamışdı. Bəlkə də qabırğalarını sındırmışdı. Kişi ayağının altında uzanan itə baxdı. Arvadını evinin koridorunda öldürən briqadir arvadına necə baxardısı o da itinə elə baxırdı.

- Biz onunla qardaş, - qoca kişi elə hey təkrar edirdi. - Bizim familiyamız fərqlidir, ancaq qardaş. Bizim atamız dənizdə qaldı, başa düşün!

* * *

Mən kənddəki evimdə oturmuşam. Yağış yağır. Bir anda gözlərim önündən təpələr yox oldu, düzənlik göründü. Meşədəki komasında yaşayan qoca kişi bir saat əvvəl evimin yanından gəlib keçmişdi. Balaca iti qucağında deyildi. Bəlkə də biz o vaxt meşədə onunla söhbət edəndən sonra yaxın dostu olan itini öldürmüşdü. Bəlkə də briqadirin arvadı və doğulmayan körpəsi kimi kişinin iti də ölmüşdü.

Evimin qabağında ağacların sarı, qırmızı, qızılı yarpaqlar yağış damcıları kimi düşür yerə. Yağış onları döyəcləyir.

İngilis dilindən tərcümə edən:
Sevil Gültən